

ЈОРАМ ХАЗОНИ, ВРЛИНА НАЦИОНАЛИЗМА (СРПСКО ИЗДАЊЕ), ИЕС, КЛИО, 2021.

На рачун аргументације путем које израелски филозоф и теолог Јорам Хазони (*Joram Hazony*) брани ‘Врлин(е) национализма’ – у свом истоименом делу из 2018. године, преведеном од стране Сање и др Мише Ђурковића и недавно објављеном у сарадњи Издавачке куће Клио и Института за европске студије – оправдано се може изнети више критика, од оне да политичку теорију национализма перфидно инструментализује ради пружања (не)посредне идеолошке подршке израелском поступању према Палестини, до оне да стреми претераној симплификацији и ригидном уоквиравању појединих историјско-политичких феномена (попут империјализма и национализма) ради безрезервне одбране почетне тезе; да је национална држава не само најпожељнији облик друштвеног организовања (будућу да је узима за један од кључних предуслова успостављања либерално-демократског политичког уређења), већ и најбоља полазна основа за изградњу мирног и стабилног међународног поретка. Међутим, упркос управо наведеним и другим легитимним приговорима, Хазонију се мора одати недвосмислено признање у погледу вештине којом на провокативан и оштроуман начин идентификује и обрађује срж кључних проблема везаних за међусобни однос савременог појединца, народа и државе – као и оних везаних за однос индивидуалног и колективног идентитета – и то у тренутку када је тај однос крајње неопходно (поново) промислити и (ре)дефинисати, јер је извесно да теме и дилеме које се тичу националне припадности индивидуа, правног субјективитета културних колектива и суштинске/елементарне улоге/сврхе постмодерне државе у све већој мери обликују актуелне политичке процесе и оптерећују свакодневницу највећег дела светске популације. То нарочито постаје очигледно када се у разматрање узму – примера ради – идентитетски сукоби који играју све запаженију улогу у друштвено-политичком животу САД и растући осећај отуђености од наднационалних идеја и институција који је све присутнији међу становништвом Старог континента.

Хазони ове и њима сличне сукобе и појаве тумачи кроз дихотомију универзализма и партикуларизма, односно ‘либералног интернационализма’ (чије порекло проналази у Кантовом идеализму, а чију данашњу форму препознаје у

империјалистичком неолибералном глобализму, који – за разлику од национализма – декларативно јесте спреман да људе свих вера и нација прихвати у сопствени загрљај као једнаке, али тек пошто се они тих вера и нација одрекну) и онога што он једноставно назива национализмом, а његова сународница Јаел Тамир (*Yael Tamir*) прецизније/боље одређује као ‘либерални национализам’ (који налаже да се – поред неговања сопствене културе, обичаја и начина живота унутар националне државе – у једнакој мери треба поштовати и право на национално самоодређење и самоопредељење других народа, све док се они руководе истим начелом). Сукобљеношћу политичких агенди либералног интернационализма и национализма он успешно објашњава многе савремене друштвено-политичке појаве, попут већ поменутог раскола у америчком друштву – који се у време писања књиге манифестовао кроз подршку или противљење политикама тадашњег председника Доналда Трампа (*Donald Trump*) – али и у британском друштву, где је постојала (и даље постоји) слична подела на оне који су за и оне који су против Брежита. У том погледу, читаоцима из Србије најзанимљивији ће бити његов осврт на нашу земљу, коју на више места издваја и узима за пример који добро указује на начин на који се главни политички пропоненти глобалистичко-неолибералног светоназора опходе према државама и народима који се дрзну кренути путем национализма.

Међутим, као и у највећем броју књига које се попут његове – између осталог – баве и критиком актуелног неолибералног светског поретка, и код Хазонија проблем не лежи толико у начину на који идентификује и обрађује његове недостатке, мане и штетне последице (начину који доиста јесте вредан пажње коју је монографија именованог аутора привукла), колико у решењима која се нуде. Да ли се доиста са сигурношћу може тврдити да би међународни односи у оквиру којих би се све државе примарно водиле уским националним интересима (уместо настојањем да, колико је то могуће, попут већине земаља Европске уније, макар декларативно промовишу хуманистичке и егалитаристичке вредности) били ишта праведнији од данашњих, или би се поступањем према Хазонијевом моделу на међународној сцени само извршила прерасподела моћи и успоставила другачија правила игре; правила према којима би политичку надмоћ, као и престиж који уз њу иде, уживали заступници националистичког уместо глобалистичког дискурса, али која би у својој бити свеједно – као и данашња – почивала на сили? Наравно да не. Ипак, сигурно је да би национализму окренута Европа имала више разумевања за Израел, те да га не би тако често постављала на ‘стуб срама’ због политика које спроводи на Западној обали и у Појасу Газе, што је нешто што јој аутор посебно замера.

Додуше, Хазони се и не труди да замаскира чињеницу да заступа националне интересе своје државе и свог народа, те му се на намери да свој рад једним делом инструментализује у ту сврху не може претерано ни замерити. Из саме аргументације коју износи може се уочити да он као Израелац и Јеврејин сматра да има и дужност (као и право) да управо то и чини, па је у том погледу сасвим директан и доследан. На крају крајева, на пажљивом читаоцу је да раздвоји закључке који су превасходно идеолошког карактера од оних који су научно-теоријске природе (па самим тим и од већег значаја), а којима књига несумњиво обилује.

**YORAM HAZONY, THE VIRTUE OF NATIONALISM
(SERBIAN EDITION), IES, CLIO, 2021.**

The manner in which Yoram Hazony defends ‘The Virtues of Nationalism’ in his book that goes by the same name (published in 2018. and translated to Serbian by Sanja and dr Miša Đurković) can be criticized in a multitude of ways, either by making the argument that the author subtly instrumentalizes nationalist political theory with the aim of (in)directly justifying Israeli policies in Palestine, or by claiming that he purposely oversimplifies certain historical/political phenomena - such as imperialism and nationalism - in order to defend his initial thesis at all costs; the thesis that the nation-state represents not only the most desirable mode of social organization (being that he views it as a necessary precondition for the emergence of the liberal-democratic political paradigm), but also the best foundation for a peaceful and stable global order. However, notwithstanding these and other valid complaints, Hazony should be praised for the skillful, insightful and provocative manner in which he manages to identify the core of some of the key issues regarding the relationship between the contemporary individual, the nation and the state, as well as important problems stemming from the dichotomy of personal and collective identity. Furthermore, he does this while realizing that the mentioned relationship is in dire need of being (re)defined, as it has in recent times become very apparent that political dilemmas concerning the nationality of individuals, the legal status of cultural collectives and the essential roles of the postmodern state have started to shape contemporary political processes to a greater extent than before, burdening many societies/countries at different levels. This becomes especially evident when one considers - for example - identity conflicts that play an increasingly prominent role in the United States, or the growing sense of alienation from supranational ideas/institutions among the peoples of the Old Continent.

Hazony interprets these and similar conflicts and phenomena through the dichotomy of universalism and particularism, i.e. 'liberal internationalism' (the origin which he finds in Kant's idealism, while recognizing its current form in imperialist neoliberal globalism, which - unlike nationalism - is declaratively

ready to accept people of all religions and nationalities, but only after they have renounced those religions and nationalities) on the one hand, and what he simply calls nationalism on the other hand, or - better said - what his compatriot Yael Tamir more precisely identifies as 'liberal nationalism', which - in addition to nurturing one's own culture, customs and way of life within the nation state - also claims that the right of other peoples to national self-determination and self-determination should be equally respected, as long as they are guided by the same principles. By referring to the struggle between the political agendas of liberal internationalism and those of nationalism, he successfully identifies many contemporary socio-political phenomena, such as that of the already mentioned cleavage within American society - which, during the writing of his book, manifested itself through the intolerance of those who supported or opposed President Donald Trump - but also within British society, where there was (and still is) a similar division between those who are for and those who are against Brexit. In that regard, readers from Serbia will be most interested in his referee to our country, which he singles out in several places and utilizes to exemplify the manner in which the main political proponents of globalist-neoliberalism treat countries and peoples who dare follow the path of nationalism.

However, as in most books that, like his one - among other things - offer a critique of the current neoliberal world order, the problem with Hazony's arguments does not lie so much in the way in which he identifies and deals with its shortcomings, flaws and harmful consequences, as much as it is to be found within the solutions that are offered. Would a world order in which all states acted in accordance to their narrow national interests (instead of trying to - to the extent that it is possible, like most EU countries - promote humanistic and egalitarian values) be more just than the existing one? Or would such a model of international relations only serve to redistribute power in a different manner; a manner which would favor nationalistic over globalist political discourse? The second option seems more plausible. However, what is certain is that a nationalist-oriented Europe would have more understanding for Israel's actions, and that it would not place it on the "pillar of shame" because of the policies it pursues in the West Bank and Gaza Strip (at least not as often), which is something the author especially resents.

However, since Hazony does not try to disguise the fact that he advances the national interests of his country and his people, his intention to instrumentalize a segment of his work with that purpose in mind should not be overly criticized. From the very argument he makes, one can infer that he - as an Israeli - believes that he has a duty (as well as a right) to defend the policies of his country, and he is quite direct and consistent in that regard. After all, it is up to the attentive reader to separate those conclusions that are primarily of an ideological character from those that are more of a scientific-theoretical nature (and therefore of greater importance), which the book undoubtedly offers.